

Primjeri dobre prakse

Nataša Vibiral i Blaženka Urh

Razvoj vježbeničkih tvrtki u Ekonomskoj i birotehničkoj školi Bjelovar (šk. god. 2000./2001. – 2020./2021.)

Uvod

Vježbenička tvrtka je simulacija stvarnog poslovanja tvrtki koja omogućuje učenicima stjecanje kompetencija nužnih za uključivanje na tržište rada. Cilj predmeta Vježbenička tvrtka je upoznavanje učenika s radnim procesima nabave i prodaje trgovačke robe, proizvodnjom, sudjelovanjem na sajmovima i upravljanjem i pohranjivanjem poslovne dokumentacije. Vježbenička tvrtka obuhvaća i teme međupredmetnog kurikulumu s naglaskom na poduzetničke kompetencije.

Vježbeničke tvrtke u Europi pokrenute su 80-ih godina u Švicarskoj u obrazovanju odraslih, zatim ih uvodi Njemačka zaklada za djecu i mlade (Deutsche Kinder und Jugendstiftung) početkom 90-ih. U isto vrijeme u Republici Austriji nastaje i jedan od najnaprednijih europskih modela vježbeničkih tvrtki.

Ideja za uvođenje vježbeničkih tvrtki u Ekonomsku i birotehničku školu Bjelovar nastala je nakon povratka sa seminara za nastavnike njemačkog jezika u organizaciji austrijskog KulturKontakta u Zagrebu. Jedna od sudionica bila je prof. Snježana Krznarić koja nam je na sjednici Nastavničkog vijeća predstavila novi model učenja za ekonomske škole. Zainteresirani, otputovali smo 1996. u posjet srednjoj školi u Leibnitz u Austriji. U stručnom posjetu bilo je nekoliko nastavnika gospodarske grupe predmeta, ravnatelj i učenici koji su učili njemački kao prvi strani jezik. Bili smo ponosni na učenike koji nikada nisu radili u vježbeničkoj tvrtki kako su se brzo uklopili, upoznali s kolegama i započeli rad po odjelima primjenjujući znanje stručnih predmeta. Posjet školi i rad u vježbeničkim tvrtkama učenicima je bio veliki poticaj i za učenje stranog jezika, a nastavnicima da što prije pokrenu sličan model učenja i u našoj školi.

Nastavnice gospodarske grupe predmeta Nataša Vibiral i Blaženka Urh napisale su program inspiriran viđenim modelom austrijskih vježbeničkih tvrtki. Škola je 1997. godine podnijela zahtjev za odobravanjem izvođenja izbornog predmeta. Privatne škole imale su veću slobodu u kreiranju izbornih kurikuluma, pa su prve vježbeničke tvrtke u Republici Hrvatskoj osnovane i već započele s poslovanjem u Privatnoj gimnaziji i ekonomskoj školi Katarina Zrinski i Privatnoj gimnaziji i ekonomskoj školi *Benedikt Kotruljević* iz Zagreba te iste godine. Nakon nekoliko godina čekanja napokon je stigla dobra vijest. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa dalo je suglasnost za uvođenje izbornog predmeta nazvanog Gospodarski praktikum u šk. god. 2000./2001. Predmet je zadržao isti naziv i izvodio se sve do šk. god. 2011./2012. u kojoj je predmet Vježbeničke tvrtke postao dio obveznog programa u zanimanju ekonomist.

Početak

Na upisima u prvi razred šk. god. 2000./2001. učenicima je prvi puta ponuđen novi izborni predmet. Autorice programa pripremile su letak s opisom predmeta i objašnjavale učenicima i roditeljima što će se raditi tijekom četiri školske godine. Gospodarski praktikum odabralo je 26 učenika. U toj školskoj godini osnovane su prve vježbeničke tvrtke – pekara „Zrno“ i trgovina „Domino“ koje djeluju i danas.

Nakon završetka prve školske godine provedena je anketa koja je pokazala zadovoljstvo učenika predmetom i novim oblicima nastave, što je bio veliki poticaj za daljnji rad. Novi predmet pobudio je i zanimanje medija, snimljen je

i prilog na Hrvatskoj televiziji u emisiji za mlade „Briljanteen“. Sljedeće školske godine Gospodarski praktikum izabrao je 51 učenik. Broj učenika koji biraju Gospodarski praktikum povećavao se svake godine.

Oprema za rad VT u to vrijeme bila je vrlo skromna, priručnika i udžbenika nije bilo kao ni seminara za nastavnike. Tražili smo ih izvan granica Republike Hrvatske. Ubrzo je stigao poziv za sudjelovanjem na seminaru o radu vježbeničkih tvrtki u Stegersbachu u Republici Austriji. Na put po znanje krenule smo u Gradišće u rujnu 2001. godine. Predavanja gosp. Konrada bila su neiscrpno vrelo iskustva i znanja o radu s vježbeničkim tvrtkama. Novostečena znanja stečena na seminaru utjecala su na unapređenje kvalitete rada u vježbeničkim tvrtkama.

U studenom 2001. sudjelovale smo na seminaru u Oberpullendorfu, čiji je voditelj bio Norbert Liebentritt. To je mjesto u kojem je osnovana prva VT u Austriji - turistička agencija. Prvi put smo stavljene u ulogu učenika. Iskustva s tog seminara pomogla su nam u određivanju količine zadataka za učenike i planiranje i organizaciju budućih seminara za nastavnike.

Svoj prvi javni nastup i predstavljanje rada vježbeničkih tvrtki izvan škole u lokalnoj zajednici učenici su imali za Dan grada Bjelovara 29. rujna 2002. na gradskom korzu, a dobili smo i poziv na prvi poslovni sastanak s učenicima Privatne ekonomske škole s pravom javnosti „Inova“ iz Zagreba i Ekonomskom školom iz Požege. Poslovni sastanci kasnije su održani i s vježbeničkim tvrtkama iz Ekonomske i trgovačke škole Čakovec, Komercijalne i trgovačke škole Bjelovar, Gospodarske škole Varaždin i Prve gimnazije Varaždin.

Dvije godine nakon osnivanja bili smo spremni i za sudjelovanje na Sajmu vježbeničkih tvrtki u Privatnoj srednjoj ekonomskoj školi s pravom javnosti *Katarina Zrinski* iz Zagreba. Nastup na sajmu pomogao je učenicima da shvate bit poslovnog odijevanja i kulturu uljudnog komuniciranja u poslovnom svijetu.

Sudjelovanje na 4. Međunarodnom sajmu vježbeničkih tvrtki od 25. do 28. ožujka 2003. u Salzburgu u Austriji omogućio je Austrijski ured za prosvjetnu suradnju, Projektni ured Zagreb. Voditeljica ureda bila je Dietlinde Kastelliz. Na sajmu su sudjelovale tri nastavnice: Gordana Šostarec, Blaženka Urh i Nataša Vibiral te ravnatelj Vojislav Kranželić u pratnji nekoliko učenika. Promidžbene materijale učenici su pripremili na njemačkom i engleskom jeziku uz pomoć profesorica Snježane Krznarić i Ljiljane Srebrenović. Veliku pomoć u pripremama pruža i naša prva tvrtka partner, Pekara Bjelovar, koja nam je donirala proizvode potrebne za sudjelovanje. Pripreme za ovaj sajam trajale su od početka polugodišta uz informatičku potporu prof. Vesne Pavković Dončević.

Prve radionice za voditelje VT-a u Hrvatskoj održale su 2003. u Privatnoj gimnaziji i ekonomskoj školi *Benedikt Kotruljević* u Zagrebu prof. Jasna Vuk i Tajana Pištelek, a dotadašnji rad i iskustvo pomogli su da prof. Urh i Vibiral postanu multiplikatori za vježbeničke tvrtke s obvezom prijenosa stečenih znanja na učenike i druge nastavnike.

Predstavnici Kulturkontakta za Hrvatsku i savjetnik za ekonomiju i trgovinu prof. Željko Štefanac izabrali su našu školu kao jednu od četiriju škola koje će biti uključene u projekt ECO NET II, što je bio veliki iskorak u daljnjem ra-

zvoju vježbeničkih tvrtki. Zahvaljujući tom projektu, realizirane su brojne aktivnosti, sudjelovanja na sajmovima, edukacije, studijski posjeti, dobivena oprema za rad vježbeničkih tvrtki.

Godine 2004. u EBB-u je poslovalo osam vježbeničkih tvrtki. Sve su iskazale želju sudjelovati na Međunarodnom sajmu vježbeničkih tvrtki kojemu je organizator bila Privatna srednja ekonomska škola *Katarina Zrinski* iz Zagreba. EBB je dobila priznanje za najmnogobrojnije sudjelovanje na sajmu.

U sklopu projekta ECO NET II. škola je dobila opremu za rad u vježbeničkim tvrtkama: četiri računala, fotokopirni stroj, pisac, digitalni fotoaparata, priključak za telefonsku liniju i financijska sredstava. Za smještaj dobivene opreme pregrađen je dio učionice koju su učenici tadašnjeg 2. c očistili, obojali i uredili. Rad u vježbeničkim tvrtkama dobivenom je opremom znatno olakšan, svaki odjel imao je svoje računalo, omogućena je komunikacija s drugim VT.

Od 2005. do 2007. sudjelovali smo na međunarodnim sajmovima VT-a u Temišvaru u Rumunjskoj i Freistadtu i Salzburgu u Austriji, Sarajevu u Bosni i Hercegovini te Budvi u Crnoj Gori. Zahvaljujući tvrtkama partnerima - Pekari *Bjelovar* i *Krašu* iz Zagreba, naši su štandovi bili uvijek zapaženi i dobro posjećeni.

U sklopu ECO NET II. projekta organizirano je niz seminara za voditelje vježbeničkih tvrtki s raznim temama: sudjelovanje na sajmo-

vima, uređivanje web-stranice, upravljanje radnim procesima u vježbeničkoj tvrtki i dr.

Godine 2006. Ekonomska i birotehnička škola Bjelovar bila je partner u projektu kojem je nositelj bio CEPOR (Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva) iz Zagreba. Unutar tog vrijednog europskog projekta Nataša Vibiral i Blaženka Urh održale su 18 radionica za nastavnike drugih škola s područja Bjelovara, Varaždina i Čakovca na kojima su sudionici stekli početna znanja o radu u VT.

Na Danima strukovnog obrazovanja u Zagrebu 2007. održana je prva smotra VT-a u organizaciji ASOO-a, a štand tvrtke Avnel proglašen je najljepše uređenim štandom.

Preseljenjem u novu zgradu 2008. godine poboljšani su uvjeti za rad, a ostvarila se i naša velika želja za organiziranjem prvog vlastitog sajma vježbeničkih tvrtki u suradnji Ekonomske i birotehničke škole Bjelovar i Komercijalne i trgovačke škole Bjelovar, koje dijele zajednički prostor i obrazuju učenike u istom obrazovnom sektoru.

Prvi Međuzupanijski sajam održan je u travnju 2008., a na sajmu je sudjelovalo 14 VT-a iz EBB-a i KTŠ-a, 4 iz Ekonomske škole Daruvar i 2 iz Ekonomske i trgovačke škole iz Čakovca, škola koje su sudjelovale na svim sajmovima održanima do danas. Sajam su otvorili ravnateljica Komercijalne i trgovačke škole Bjelovar mr. Nataša Vibiral i ravnatelj Ekonomske i birotehničke škole Bjelovar Vojislav Kranželić, prof. Od prvog sajma zvuk velikog zvona bio je znak za početak poslovanja na sajmu, a kasnije su mnogi cijenjeni gosti imali čast zazvoniti za početak sajma.

logo kojem je autorica učenica Zlatka Subotičanec.

Od 2008. do 2019. održano je 12 sajмова VT-a koji su svi bili na međuzupanijskom, a neki i na međunarodnom nivou. Sajam koji je zakazan i pripremljen za 2020. otkazan je zbog pandemije. Jedini sajam koji je održan izvan školskih prostorija održan je u ožujku 2011. u sklopu Proljetnog međunarodnog sajma u Gudovcu, u sklopu europskog projekta kojem je škola bila nositelj „Implementacija novih kurikuluma, vježbeničke tvrtke kao put u stvarno životno iskustvo“. Koordinator projekta bio je prof. Saša Aušperger. Rezultat projekta bio je i kurikulum za vježbeničke tvrtke.

Interes za sudjelovanjem na sajmu iskazale su mnoge škole iz okruženja, pa nam je uvijek nedostajalo izložbenih stolova. Profesionalni štandovi za održavanje sajma nabavljeni su prijavom na natječaj Ministarstva poduzetništva i obrta. Promocija novih štandova i brošure koja je prikazala povijest rada vježbeničkih tvrtki pod nazivom „Od gospodarskog praktikuma do vježbeničke tvrtke“ održana je 2014. godine kad je pokrenut i digitalni časopis za vježbeničke tvrtke „Tvrtko“, a sajam je dobio i svoj službeni

Završna svečanost projekta ECO NET Hrvatska u koji su bile uključene Ekonomska i birotehnička škola Bjelovar, I. i II. Ekonomska škola Zagreb i Ekonomska škola iz Velike Gorice održana je 2009. u Bjelovaru. Svečanosti su nazočili: Michael Kainz iz Veleposlanstva Republike Austrije u Republici Hrvatskoj, Gerhard Kowar, direktor KulturKontakta Austrija, državni tajnik MZOŠ Želimir Janjić i ravnatelj Uprave za Europu i Sjevernu Ameriku Ministarstva vanjskih poslova i Europskih integracija Aleksandar Heina.

Rezultat projekta je i vrlo vrijedan Priručnik za vježbeničke tvrtke kojeg koriste svi nastavnici u Republici Hrvatskoj, a izrađen je u suradnji s Agencijom za strukovno obrazovanje. Dio autorskog tima bile su i Blaženka Urh i Nataša Vibiral. Sudjelovanje u projektu ECO NET II. bilo je nezaboravno iskustvo koje je značajno unaprijedilo rad VT-a u školama sudionicama i bila je osnova za radionice koje održavaju autori priručnika za sve zainteresirane nastavnike u organizaciji ASOO-a.

Godine 2011. u povodu deset godina od osnutka prve VT u Ekonomskoj i birotehničkoj školi Bjelovar održan je okrugli stol „Postignuća u radu vježbeničkih tvrtki“. Svoja iskustva u radu s vježbeničkim tvrtkama podijelile su nastavnice vježbeničkih tvrtki iz Ekonomske i trgovačke škole Čakovec - Tatjana Frančić-Mikulić i Ekonomske i birotehničke škole Bjelovar - Blaženka Urh. Osvrt na rad vježbeničkih tvrtki dali su i bivši učenici Ana Domitrović i Željko Valuh. Ravnateljica Ekonomske i trgovačke škole Čakovec Duška Novak, ravnateljica Komercijalne i trgovačke škole Bjelovar mr. Nataša Vibiral te ravnatelj Ekonomske i birotehničke škole Bjelovar Vojislav Kranželić, prof., istaknuli su važnost suradnje škola u radu s vježbeničkim tvrtkama te govorili o ulozi ravnatelja u osiguranju uvjeta za njihov rad. Godine 2011. osnovana je banka VB Moneta d.d. u suradnji sa Zagrebačkom bankom, što je olakšalo rad vježbeničkih tvrtki u školi, na sajmovima, a i drugim školama.

Zaključak

Ekonomska i birotehnička škola Bjelovar bila je pionir u uvođenju koncepta vježbeničkih tvrtki u ekonomske škole u Republici Hrvatskoj. Vježbeničke tvrtke izvodile su se kao izborni predmet deset godina prije nego je isti uveden kao obavezan.

Preseljenje škole na novu lokaciju i u novu zgradu za vježbeničke tvrtke značio je i nove mogućnosti i nove perspektive. Pokretanje Međuzupanijskog sajma vježbeničkih tvrtki u suradnji sa susjednom školom utjecalo je na stvaranje partnerskog odnosa s mnogim ekonomskim školama iz susjednih županija pa

i zemalja iz okruženja. Sudjelovanje na sajmu zahtijeva pripremu i nastavnika i učenika što utječe na jačanje samopouzdanja u primjeni stečenih kompetencija iz strukovnih predmeta.

Rad u vježbeničkim tvrtkama izazovan je i za učenike i za nastavnike. Voditeljima vježbeničkih tvrtki danas su dostupni nastavni materijali, udžbenici i priručnici za nastavnike, digitalni sadržaji i aplikacije koje olakšavaju rad, a nastava se odvija u suvremeno opremljenoj učionici u kojoj je svakom učeniku dostupno vlastito računalo, nešto o čemu smo na početku mogli samo sanjati. Entuzijazam nastavnika, edukacije i usvajanje novih znanja i vještina, podrška ravnatelja bili su osnova za uspješno uvođenje koncepta vježbeničkih tvrtki. Rad u vježbeničkim tvrtkama na najbolji mogući način priprema učenike za stvarni svijet rada. Iskustvo učenika u radu u vježbeničkim tvrtkama smanjuje i vrijeme prilagodbe na posao u stvarnom poslovnom svijetu.

Literatura

Grupa autora.(2011). Modularni kurikulum poslovanja vježbovnih tvrtki. Zagreb: Ekonomska škola "Katarina Zrinski".

Grupa autora (2010).Vježbenička tvrtka – vrata u svijet poduzetništva – priručnik za nastavnike. Zagreb: Agencija za odgoj i strukovno obrazovanje.

Ljetopisi Ekonomske i birotehničke škole Bjelovar, 2000./2001. do 2020./2021.

Digitalni časopis za vježbeničke tvrtke „Tvrtko“: <https://tvrtkovt.wordpress.com/>